

Zaključno poročilo

Projekt: **SAVA POVEZUJE** (*Sava connects*)

Prijavitelj:

Inštitut za ohranjanje
naravne dediščine
*Institute for Conservation
of Natural Heritage*

Sofinancer:

Mestna občina
Ljubljana

Naziv projekta/aktivnosti:	<i>Sava povezuje</i>
Številka pogodbe:	<i>354-1143/2013-115</i>
Naziv organizacije:	<i>LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine</i>
Statusna oblika organizacije (društvo, ustanova, zasebni zavod):	<i>zasebni zavod</i>
Naslov organizacije:	<i>Pot ilegalcev 17, 1210 Ljubljana-Šentvid Pisarna: Opekarska 11, 1000 Ljubljana</i>
Kontaktna oseba:	<i>Petra Hladnik, univ. dipl. biol.</i>
Skrbnica pogodbe:	<i>Marjana Hönigsfeld Adamič, univ. dipl. biol.</i>
Vodja projekta:	<i>Marjana Hönigsfeld Adamič, univ. dipl. biol.</i>
Odgovorna oseba organizacije:	<i>dr. Miha Adamič, univ. dipl. inž. gozd.</i>
Telefon:	<i>01 42 93 170, 051 201 214</i>
Fax:	<i>01 42 93 171</i>
E-pošta:	<i>info@lutra.si, petra@lutra.si</i>
Spletna stran:	<i>www.lutra.si, www.aquaviva.si</i>
Sodelavci na projektu:	<i>Marjana Hönigsfeld Adamič, univ. dipl. biol. Petra Hladnik, univ. dipl. biol. Renata Rozman, univ. dipl. biol. Igor Nekrep, univ. dipl. biol. Marjetka Šemrl, univ. dipl. biol. Tatjana Gregorc, univ. dipl. biol.</i>
Priporočen način citiranja:	<i>Hönigsfeld Adamič M., Hladnik P., Rozman R., Nekrep I., Šemrl M., Gregorc T. 2014. Sava povezuje – zaključno poročilo projekta. Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine. Ljubljana, 19 str.</i>

POVZETEK

V letu 2014 je v Ljubljani potekal **Parlament mladih** - srečanje srednješolcev porečja reke Save, ki ga je tretje leto zapored pripravila Mednarodna komisija za reko Savo, tokrat prvič v Sloveniji. Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine je s projektom **Sava povezuje** dopolnila program Parlamenta mladih z več aktivnostmi: z orientacijskim pohodom »Spoznaj Ljubljano in reko Ljubljanico«, z debato »V besedi je moč - za reko Savo«, z vodenim ogledom razstave »Živi zakladi naših voda« v Jakopičevem sprehajališču in hkrati informativno stojnico »Biodiverziteta Save«. Nekateri dejavnosti so potekale ob dnevu Save, med 30.5. in 1.6.2014, druge pa smo izvedli 19. in 20. 9. 2014.

Stojnico »Biodiverziteta Save« je v 4 dneh obiskalo več kot 600 obiskovalcev, med njimi tudi dijaki iz Slovenije, ki so sodelovali na Parlamentu mladih. Orientacijskega pohoda in debate pa se je udeležilo 39 dijakov in njihovih spremljevalcev iz Slovenije, Hrvaške, Srbije ter Bosne in Hercegovine. Zaradi mednarodne udeležbe so aktivnosti potekale v angleškem jeziku.

KLJUČNE BESEDE:

Dan Save, Parlament mladih, debata, orientacijski pohod, razstava, Ljubljana

ABSTRACT

In the year 2014, the **Parliament of Youth** – the meeting of secondary schoolboys and schoolgirls from the countries in the area of Sava River Basin took place in Ljubljana. For the third time, the meeting was organized by the International Sava River Basin Commission, first time in Slovenia. LUTRA, Institute for Conservation of Natural Heritage with its project **Sava povezuje – Sava Connects** has complemented the programme of Parliament of Youth with several activities: with the orientation walk “Get to know Ljubljana and the River Ljubljanica”, with the debate “Power in the word – for the River Sava”, with the guided visit of the exhibition “Live treasures of our waters” placed in the Jakopič’ Promenade in Ljubljana and with an information stand “Biodiversity of the River Sava”. Some of the activities took place on the Day of Sava (1st of June 2014), the rest on 19th and 20th of September 2014.

In 4 days, the stand “Biodiversity of the River Sava” was visited by more than 600 visitors, including the secondary schoolchildren from Slovenia taking part in the Parliament of Youth. 39 secondary schoolchildren from Slovenia, Croatia, Serbia and Bosnia & Herzegovina, with their attendants, participated in the orientation walk and in the debate. Because of the international event, the communication language of the activities was English.

KEY WORDS:

Sava Day, Youth Parliament, Debate, Orienteering hike, exhibition, Ljubljanica river

KAZALO VSEBINE

1	OZADJE PROJEKTA	7
1.1	Namen projekta	7
2	ČASOVNA IZVEDBA PROJEKTA	8
3	LOKACIJE AKTIVNOSTI	8
4	UDELEŽENCI AKTIVNOSTI	8
5	PROJEKTNE AKTIVNOSTI.....	9
5.1	Informacijska stojnica »Biodiverziteta Save«	9
5.2	Orientacijski pohod »Spoznaj Ljubljano in reko Ljubljanico«	11
5.3	Debata »V besedi je moč - za reko Savo«	15
5.4	Zaključek dogodka z vožnjo po Ljubljani	17
6	PROMOCIJA PROJEKTA	18
7	ZAHVALA.....	19

KAZALO SLIK

Slika 1:	Stojnica "Biodiverziteta Save" (30. in 31.5.2014)	9
Slika 2:	Strokovno vodenje po razstavi <i>Živi zakladi naših voda</i> (30.5.2014).....	10
Slika 3:	Otroci so bili najbolj radovedni obiskovalci stojnice »Biodiverziteta Save« (1.6.2014)	10
Slika 4:	Vtisi obiskovalca stojnice »Biodiverziteta Save« (30.5.2014).....	11
Slika 5:	Stojnica "Biodiverziteta Save" (19.9.2014)	11
Slika 6:	Zadnje usmeritve dijakom pred začetkom orientacijskega pohoda.	12
Slika 7:	Skupine dijakov so bile sestavljene iz predstavnikov različnih držav.	13
Slika 8:	Druga točka orientacijskega pohoda se je nahajala v bližini Robbovega vodnjaka.	13

Slika 9: Naloga na Čevljarskem mostu je bila malo težji zalogaj, zato so dijakom na pomoč priskočili mimoidoči.....	14
Slika 10: Predzadnja točka se je nahajala v bližini Mestnega muzeja	14
Slika 11: Predstavniki dijakov so se razdelili v dve skupini. Skupina na desni je zagovarjala debatno trditev, skupina na levi pa jo je zavračala.	15
Slika 12: Mnenja so se kresala.....	16
Slika 13: Argumenti za in proti.....	16
Slika 14: Prijetno druženje se je nadaljevalo na ladjici.....	17
Slika 15: Vožnja z ladjico po Ljubljani je bila za vse prav posebno doživetje.....	17

PRILOGE

Priloga 1: Sporočilo o preložitvi termina 3. Parlamenta mladih

Priloga 2: Program 3. Parlamenta mladih

Priloga 3: Udeleženci orientacijskega pohoda po skupinah

Priloga 4: Orientacijski pohod – karta pohoda, opisi znamenitosti, namigi in naloge v angleškem jeziku

Priloga 5: Rezultati orientacijskega pohoda

Priloga 6: Gradivo za debato v angleškem jeziku

Priloga 7: Promocija dogodka na spletu

Priloga 8: Zahvala sekretarja Mednarodne komisije za Savo, dr. Dejana Komatine

1 OZADJE PROJEKTA

Reka Sava je najdaljša slovenska reka, ki samo na območju Republike Slovenije preteče 220 km. To pa predstavlja le slabo četrtnino celotne poti, ki se prične v Zelencih oz. v Savici in konča v reki Donavi. Na svoji 944 km dolgi poti reka Sava preteče kar štiri države (Slovenijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino ter Srbijo) in pri tem povezuje tri glavna mesta: Ljubljano (SI), Zagreb (HR) in Beograd (RS). Sarajevo, glavno mesto Bosne in Hercegovine, prav tako leži v porečju Save.

Leta 2002 so države, ki leže ob reki Savi, oblikovale Mednarodno komisijo za porečje reke Save (Savska komisija) in podpisale Okvirni sporazum o porečju reke Save, zavedajoč se življenjskega pomena čezmejnega sodelovanja, katerega cilj je trajnostni razvoj Savskega bazena. Okvirni sporazum je začel veljati leta 2004, leta 2007 pa so države pogodbenice razglasile **1. junij za dan reke Save**. Od takrat se vsako leto na ta dan v celotnem porečju reke Save vrstijo številni dogodki in dejavnosti, s katerimi se promovira pomen reke Save, njene visoke ekološke vrednosti in družbeno-ekonomske potenciale ter pomen čezmejnega sodelovanja in dogovorov o glavnih oblikah izkoriščanja in varstva voda v celotnem porečju reke Save.

Savska komisija (ISRBC), ki je bila ustanovljena z namenom implementacije Okvirnega sporazuma o Savskem bazenu, je leta 2012 v Krapju na Hrvaškem organizirala delavnico »Parlament mladih iz Savskega bazena«. Namen delavnice je bil zbrati okrog 50 do 60 dijakov srednjih šol iz Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Srbije s cilji, da se mladi spoznajo s celovitim načrtovanjem, urejanjem, izkoriščanjem in varstvom vodnih virov v porečju reke Save in da se omogoči razprava sodelujočih o sedanjih in prihodnjih prioritetah v pogledu izkoriščanja in varstva vodnih virov v porečju reke Save ter da se preuči njihova vizija o mogočih rešitvah s sprejemom deklaracije mladih.

Leta 2013 je 2. Parlament mladih potekal v bližini Sremske Mitrovice v Srbiji, 3. Parlament mladih, katerega del je bil tudi **projekt Sava povezuje**, pa je letos potekal v Ljubljani.

1.1 Namen projekta

Leta 2014 je srečanje mladih Savskega bazena prvič potekalo v Sloveniji. Inštitut Lutra je v sodelovanju s Savsko komisijo pripravil program, s katerim smo udeležencem omogočili zanimivo in aktivno spoznavanje mesta Ljubljane in reke Ljubljanice - pritoka Save, ozaveščali sodelujoče in javnost o pomenu ohranjanja biodiverzitete v porečju Save in mlade vzpodbudili k debati na temo trajnostnega upravljanja vodnih virov.

2 ČASOVNA IZVEDBA PROJEKTA

Sprva je bil predviden termin za izvedbo Parlamenta mladih 30. in 31. maj 2014, na dan Save. Zaradi katastrofalnih poplav na Balkanu, ki so se zgodile v mesecu maju, je Savska komisija dogodek prestavila na september (Priloga 1). Ker so bile nekatere aktivnosti povezane s programom *Moja reka si* (izbor srednjih šol za sodelovanje na Parlamentu mladih) in zaradi obeleževanja dneva Save smo kljub odpovedi mednarodnega dogodka nekatere aktivnosti – Stojnico »Biodiverziteta Save« v Tivoliju in strokovno vodenje po razstavi »Živi zakladi naših voda« - izvedli v prvotnem terminu, preostale aktivnosti pa smo izvedli 19. in 20. septembra 2014, ko so se v Ljubljani srečali mladi iz Savskega bazena (Priloga 2).

3 LOKACIJE AKTIVNOSTI

Aktivnosti, ki smo jih izvedli konec maja in v začetku junija, so potekale v Jakopičevem sprehajališču v Tivoliju, kjer je bila maja in junija na ogled razstava *Živi zakladi naših voda* (razstavo je v okviru projekta LIFE AQUAVIVA pripravil Inštitut LUTRA). Aktivnosti, ki smo jih morali prestaviti v september, pa so se odvijale v veliki dvorani Biotehniškega izobraževalnega centra Ljubljana (BIC), na Špici in po nabrežjih Ljubljanice vse do Zmajskega mostu.

4 UDELEŽENCI AKTIVNOSTI

Informacijska stojnica je bila namenjena širši javnosti in obiskovalcem razstave *Živi zakladi naših voda*, debata in orientacijski pohod pa sta bila namenjena udeležencem 3. Parlamenta mladih in izbranim šolam projekta *Moja reka si*. Srečanja mladih so se udeležili dijaki Srednje šole Ivan Goran Kovačić, Srednje stručne i tehničke šole Gradiška in JU Medicinske šole Bihać iz Bosne in Hercegovine, dijaki Ugostiteljsko-turističke šole Beograd iz Srbije, dijaki Srednje šole Tina Ujevića i Tehničke šole Kutina in Ekonomske i trgovačke šole Čakovec iz Hrvaške ter dijaki Gimnazije Kranj ter Srednje šole Črnomelj iz Slovenije. Dijake slovenskih šol smo ob dnevu Save popeljali tudi na strokovno voden ogled razstave *Živi zakladi naših voda* v Tivoliju, ob čemer se je razvila živahna debata.

5 PROJEKTNE AKTIVNOSTI

5.1 Informacijska stojnica »Biodiverziteta Save«

Na informacijski stojnici, ki je bila postavljena 30. in 31. maja ter 1. junija na Jakopičevem sprehajališču, 19. septembra 2014 pa na Špici, so si obiskovalci, sprehajalci, tuji turisti, udeleženci Parlamenta mladih in njihovi spremljevalci ogledali živalsko pestrost savskega porečja. Skozi lupo si je bilo moč ogledati manjše, a nič manj pomembne vodne prebivalce – ličinke kačjih pastirjev, enodnevnice, vrbnic, vodne hrošče, stenice, rake in polže. Obiskovalci so potipali vidrin kožuh, občudovali oglodano deblo, ki ga je podrl bober ter se preizkusili v poznavanju domorodnih in tujerodnih vrst vodnih sesalcev. Obiskovalce smo obveščali, da je dogodek posvečen dnevu Save in jih seznanili s preostalimi projektnimi aktivnostmi.

Slika 1: Stojnica "Biodiverziteta Save" (30. in 31.5.2014)

V maju in juniju je stojnica stala ob razstavi Živi zakladi naših voda, ki je nastala v sklopu projekta LIFE AQUAVIVA – Živa voda: Od biodiverzitete do pipe. Razstavo o biodiverziteti naših voda, ki smo jo v sodelovanju s Turizmom Ljubljana pripravili na Inštitutu Lutra, smo ob dnevu Save dopolnili še s strokovnim vodenjem po razstavi (Slika 2).

Slika 2: Strokovno vodenje po razstavi *Živi zakladi naših voda* (30.5.2014)

Informacijsko stojnico je v 4 dneh obiskalo več kot 600 radovednih obiskovalcev (Slika 3). Nekateri izmed njih so svoje vtise predstavili tudi pred kamero (Slika 4).

Slika 3: Otroci so bili najbolj radovedni obiskovalci stojnice »Biodiverziteta Save« (1.6.2014)

Slika 4: Vtisi obiskovalca stojnice »Biodiverziteta Save« (30.5.2014)

Slika 5: Stojnica "Biodiverziteta Save" (19.9.2014)

5.2 Orientacijski pohod »Spoznavaj Ljubljano in reko Ljubljanico«

Orientacijski pohod smo pripravili v petek, 19.9.2014, takoj po prihodu udeležencev, kosilu in pozdravnih nagovorih predsednika Savske komisije, organizatorjev in predstavnikov MOL. Pred začetkom pohoda, v dopoldanskem času, smo preverili pot, jo

označili s kontrolnimi točkami in barvnimi trakovi. Ti so bili nameščeni v bližini znamenitosti, npr. pritrjeni na drevesa, na ograje mostov ipd.

Namen orientacijskega pohoda je bil, da udeleženci Parlamenta mladih iz drugih držav spoznajo Ljubljano in reko Ljubljanico (pritok Save) ter se spoznajo med seboj. Prav zato smo udeležence razdelili v 10 skupin, ki so bile sestavljene iz predstavnikov različnih držav (Priloga 3). Na startu pohoda, na Špici, so dijaki prejeli navodila, orientacijsko karto in kontrolni list. Vodje skupin smo opremili z dobro vidnimi varnostnimi jopiči, ki so jih ob zaključku dogodka dobili vsi udeleženci. Na karti je bila načrtana pot pohoda, ki se je vila mimo 7 kontrolnih točk, na katerih so dijake čakale naloge (Priloga 4). Pohod je potekal po Trnovskem pristanu, do Robbovega vodnjaka in čez Prešernov trg. Udeleženci so pot nadaljevali do Zmajskega mostu, ga prečkali in se po desnem bregu Ljubljanice podali do Čevljarskega mostu (Slika 9), zavili do Mestnega muzeja ter se sprehodili po Krakovskem nasipu. Skupine so startale z zamikom 5 minut. Na kontrolnih točkah so dijake čakala vprašanja in naloge, kot npr.: »Koliko imen spremeni reka Ljubljanica, preden se izlije v reko Savo?« ali »Naštej 3 živali, ki živijo v Ljubljani!«.

Orientacijski pohod ni bil tekmovalne narave, a smo kljub temu na cilju preverili znanje dijakov in ga točkovali. Rezultati so na voljo v Prilogi 5. Dijaki so v 5 km dolgem pohodu videli številne znamenitosti Ljubljane in spoznali zanimivosti reke Ljubljanice ter bili nad središčem mesta navdušeni.

Slika 6: Zadnje usmeritve dijakom pred začetkom orientacijskega pohoda.

Slika 7: Skupine dijakov so bile sestavljene iz predstavnikov različnih držav.

Slika 8: Druga točka orientacijskega pohoda se je nahajala v bližini Robbovega vodnjaka.

Slika 9: Naloga na Čevljarskem mostu je bila malo težji zalogaj, zato so dijakom na pomoč priskočili mimoidoči.

Slika 10: Predzadnja točka se je nahajala v bližini Mestnega muzeja

5.3 Debata »V besedi je moč - za reko Savo«

Debata je komunikacijski dogodek, ki služi kot predstava in kot metoda za prenos idej in argumentov. Potekala je v soboto, 20.9.2014, med 12. in 14. uro v veliki dvorani Biotehniškega izobraževalnega centra Ljubljana, ki smo jo za ta namen opremili z izobraževalnimi panoji o biodiverziteti voda.

Udeleženci debate so že pred dogodkom in pred prihodom v Ljubljano prejeli gradivo za debato v angleškem jeziku »Vode v porečju reke Save: razvoj ali/in varstvo (Priloga 6). V predpisano temo so se morali dijaki poglobiti, če so želeli uspešno zagovarjati stališča za in proti. Debata je imela v naprej določeno trditev, o kateri se je debatiralo: »Trajnostni razvoj z varstvom narave vzdolž reke Save je mogoč tudi ob gradnji številnih hidroelektrarn na reki«. V debati je sodelovalo 8 dijakov, ki so se razdelili v dve skupini (Slika 11). Prva je trditev zagovarjala, druga pa jo je zavračala. Vsaka stran je imela enako možnost za predstavitev stališč, saj je imela na voljo prav toliko časa kot druga stran. Debata je potekala v angleškem jeziku, moderirala pa jo je mlada, uveljavljena debaterka iz Gimnazije Litija, Eva Kolman. Celoten dogodek smo zabeležili tudi s filmsko kamero in bo vključen v film o projektu LIFE AQUAVIVA.

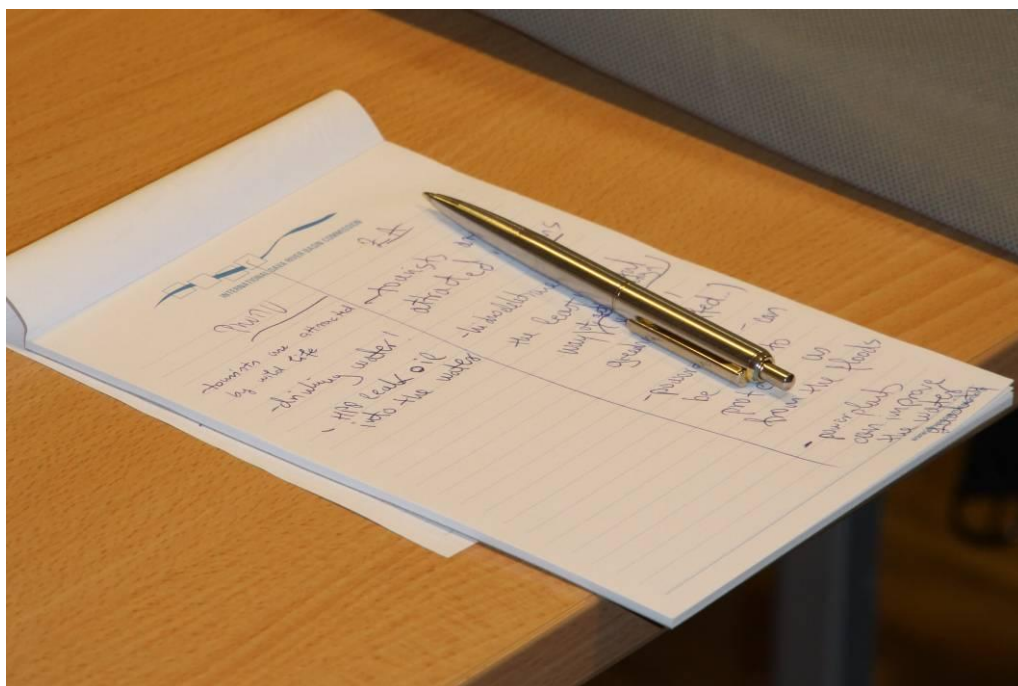

Slika 11: Predstavniki dijakov so se razdelili v dve skupini. Skupina na desni je zagovarjala debatno trditev, skupina na levi pa jo je zavračala.

Zagovorniki debatne trditve so bili uspešnejši pri navajanju argumentov (Slika 13), a kljub temu je druga stran, ki je nasprotovala ideji o umestitvi številnih hidroelektrarn na reki Savi, požela večje odobravanje občinstva kot prva.

Slika 12: Mnenja so se kresala.

Slika 13: Argumenti za in proti.

5.4 Zaključek dogodka z vožnjo po Ljubljani

Po koncu debate, v soboto 20.9.2014, je udeležence Parlamenta mladih čakalo posebno presenečenje – vožnja z ladjico po reki Ljubljani, ki ga je podprlo še nenadno izboljšanje vremena. Dijaki so si središče mesta ogledali še iz struge Ljubljane in ob odličnem komentarju kulturno-zgodovinskih znamenitosti in zgodovine mesta (2000 let Emone), ki ga je pripravil poklicni vodnik po Ljubljani, izvedeli o Ljubljani veliko več kot povprečni turisti. Dijaki so »iz žabje perspektive« obudili težave, s katerimi so se spopadali med orientacijskim pohodom in ob prijetnem klepetu združili vtise preteklih dni (Slika 14 in 15).

Slika 14: Prijetno druženje se je nadaljevalo na ladjici.

Slika 15: Vožnja z ladjico po Ljubljani je bila za vse prav posebno doživetje.

6 PROMOCIJA PROJEKTA

Sekretar Mednarodne komisije za reko Savo, dr. Dejan Komatina, je ocenil, da je bil letošnji Parlament mladih glede vsebine najboljši doslej in da ima ključne zasluge za to prav naša organizacija, Inštitut LUTRA.

Pripravljamo kratek film ZA SAVO, v katerega bomo združili vse akcije pričujočega projekta in nekatere aktivnosti projekta LIFE AQUAVIVA pa tudi lastne posnetke, napravljene v ta namen (neokrnjena Sava, arheološka pričevanja o čaščenju boga Savusa, Adsalute in drugih lokalnih božanstev). Film bo objavljen na spletnih straneh prijavitelja (Inštitut LUTRA) in na Youtubeu, dobili pa ga bodo tudi vsi udeleženci projekta (šole) za spomin na srečanje v Ljubljani in v trajen opomnik o pomenu reke Save.

Projekt se je povezoval in dopolnjeval tudi s projektom Moja reka si ter se vzajemno promoviral (<http://www.mojareka.si/>).

- Opis projekta in projektnih aktivnosti je na voljo na spletni strani Inštituta Lutra:

<http://lutra.si/sl/tekoci-projekti/115-sava-povezuje>

- Novice o projektnih aktivnostih so objavljene na Facebook profilu Lutra Inštituta in Facebook profilu projekta Aquaviva

<https://www.facebook.com/LutraInstitut>

<https://www.facebook.com/LIFEAquaviva>

- Za spletno stran Mestne občine Ljubljana smo pripravili povzetek projekta:

<http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/oddelki/varstvo-okolja/projekti/87748/detail.html>

- Fotografije projektnih aktivnosti so na voljo na spletni strani projekta Aquaviva:

<http://aquaviva.si/rezultati/galerija/category/56-dan-save-2014>

- Novica o projektnih aktivnostih je bila objavljena tudi na spletni strani Mednarodne komisije za Savski bazen:

http://www.savacommission.org/event_detail/0/0/320/1

- Poročilo o dogodku je objavljeno tudi na spletni strani Srednje šole Črnomelj:

<http://www.sscrnomelj.si/2014/09/26/ekipa-ekosole-na-3-parlamentu-mladih-v-ljubljani/>

7 ZAHVALA

Za sodelovanje pri organizaciji projektnih aktivnosti se zahvaljujemo Mednarodni komisiji za Savski bazen, še posebej gospodu Samu Grošlju in gospe Majdi Despotović. Hvala tudi Špeli Polak, vodji projekta Moja reka si za konstruktivno sodelovanje.

Za vodenje debate se zahvaljujemo Evi Kolman.

Za pomoč pri postavitvi in predstavitvi stojnice »Biodiverziteta Save« se zahvaljujemo prostovoljcema Anji Jakše in Nejcu Jenku.

Za prijazno sodelovanje pri organizaciji dogodka v Biotehniškem izobraževalnem centru Ljubljana se zahvaljujemo mag. Milanu Knezu.